

References

1. Hadley, A. (1993) Teaching Language Cultural in Context. Boston: Heinle and Heinle Publishers [in English].
2. Savignon, S. J. (2002) Interpreting communicative language teaching. Context and concerns in teacher education. Yale University Press. New Haven & London [in English].
3. Van Ek J. A., Trim J. L. M. (1990, 1991) Threshold. Strasbourg, Council of Europe Press [in English].
4. Gejkhman, L. K. (2003) Interaktivnoe obuchenie obshheniyu (obshhepedagogicheskij podkhod). *Doctor's thesis*. Ekaterinburg [in English].
5. Canal, M. (1983) From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy: Richards J. and Schmidt R., London: Longman [in English].
6. Bachman Lyle F. and Palmer Adrian S. (1982) The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency. TESOL Quarterly [in English].
7. Morozova, A. L. Razvitie inoyazychnoj kommunikativnoj kompetentnosti studentov neyazykovykh vuzov: monografiya. Tomsk [in Russian].
8. Zimnyaya, I. A. (1991) Psikhologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole. M. [in Russian].
9. Sakharova, N. S. (2003) Razvitie inoyazychnoj kompetentsii studentov universiteta. M. [in Russian].
10. Safonova, V. V. (1993) Sotsiokul'turnyj podkhod k obucheniyu inostrannomu yazyku kak spetsial'nosti. *Extended abstract of doctor's thesis*. M. [in Russian].
11. Zaviny'chenko, N. B. (2003) Osobly' vosti rozvy'tku komunikaty'vnoyi kompetentnosti majbutn'ogo prakty'chnogo psy'xologa sy'stemy' osvity'. *Doctor's thesis*. Instytut psy'xologiyi im. G. S. Kostyuka APN Ukrayiny' [in Ukrainian].
12. Baryshnikova, S. N. (2005) Formirovanie kommunikativnoj kompetentsii v sisteme obucheniya inoyazychnoj rechevoj deyatel'nosti studentov meditsinskih vuzov. *Extended abstract of candidate's thesis*. Saratov [in Russian].
13. Gutny'k, E. P., Sheremet'yeva, E. V. (2016) Suchasni teorety'chni uyavlennya pro komunikaty'vni kompetencyi. *Molody'j vcheny'j*. URL: <https://moluch.ru/archive/131/36559/> [in Ukrainian].

СТРУКТУРА ІНОЯЗЫЧНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНОЇ ШКОЛИ

Пинчук Ирина Александровна

докторант кафедри педагогіки і психології начального образования
Глуховський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

В статье проанализированы взгляды зарубежных и отечественных ученых на особенности, структуру и составляющие иноязычной коммуникативной компетентности студентов педагогических высших учебных заведений. Установлено, что единого толкования исследуемого феномена не существует, так как различные исследователи по-разному толкуют это понятие и его компонентный состав, который содержит от трех до шести составляющих по данным различных ученых. В работе охарактеризовано понятие «иноязычная коммуникативная компетентность будущих учителей начальной школы» и определено, что она состоит из таких компонентов: лингвистический, речевой, лингвосоциокультурный и прагматико-стратегический, взаимодействующих и дополняющих друг друга и функционирующих как единая система.

Ключевые слова: будущие учителя начальной школы, иноязычная коммуникативная компетентность будущих учителей начальной школы, структура иноязычной коммуникативной компетентности будущих учителей начальной школы, межкультурная коммуникация.

Отримано редакцією 05.03.2019 р.

УДК 378.147

DOI: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-106-112

ЛІДЕРСТВО ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-МЕДИКА

Козаченко Юлія Сергіївна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов

Сумський державний університет

e-mail: yl.kozachenko@el.sumdu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-9111-8220

У статті визначено актуальні питання сучасної української освіти. Виявлено, що до основних проблем підготовки медиків належать питання лідерства. Охарактеризовано поняття «лідерство», «лідерські якості» та «лідер». Зазначено, що лідерство – це основа формування особистості будь-якого медичного працівника. Визначено теорії формування лідерства. Встановлені основні характеристики лідерів як важливих суб'єктів професійної сфери. Досліджено останні українські та зарубіжні публікації з основ формування лідерських якостей серед студентів. Зазначено основоположні принципи формування лідерських якостей. Вказані основні стратегії, методи, форми та засоби формування лідера. Виявлено певні недоліки в роботі лідерів. Подано основні поради щодо формуванні лідерських якостей.

Ключові слова: лідер, лідерство, студент-медик, якості, формування, особистість.

Постановка проблеми. Лідерство є однією з важливих форм розвитку особистості. Сьогоднішні зміни спричиняють постійне вдосконалення освітніх послуг. Студенти є особливою групою населення, за якою можна оцінити суспільство загалом. На розвиток молоді впливає: сім'я, виховання, школа (або інші навчальні заклади), навколишнє середовище, оточення, економічний та соціальний стан суспільства. Негативні зміни в суспільстві також залишають свій відбиток на студентській молоді. Однак багато залежить і від особистості. Наприклад, сприйняття проблем у людей абсолютно різне. Деяких вирішення проблем може призвести до знесилення та зневірити, а інших, навпаки, робить сильнішими та більш умотивованими.

У сучасних умовах питання лідерства відіграє важливу роль у формуванні особистості. Слід зазначити, що людство розвивається і з'являються нові завдання, для вирішення яких необхідна сильна та активна молодь, готова вдосконалюватись, працювати над новими технологіями та винаходами. Звичайно, особливий акцент у кожній розвинутій країні роблять на підготовці медичного працівника.

Мета статті – охарактеризувати основні принципи формування лідерських якостей і вказати основні методи, форми і засоби формування лідера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студент медичного закладу освіти належить до молоді, яка чітко повинна розуміти, що від її роботи залежить життя та здоров'я пацієнта. Під час навчання студенти навчаються бути відповідальними, уважними, толерантними, а головне, вони повинні вміти організовувати лікувальний процес, дбати про пацієнтів та відповідати за свої дії та рішення. Отже, вважаємо, що особливе місце повинно приділятися питанням лідерства в медицині. Почнемо наше дослідження з визначення поняття «лідерство», «лідер» та «лідерські якості». Важливо зазначити, що ці поняття більш притаманні для економічних та політичних галузей науки, а в педагогіці цьому питанню приділяють увагу з кінця XIX століття.

За визначенням Л. Сергєєвої, лідерство – це вміння пробудити в людях мрію, до якої вони будуть наближатися. Це можливість впливати на людей, спрямовувати їхню діяльність на досягнення цілей команди, організації чи підприємств [1, с. 12].

Уважаємо, що лідер – це особистість, яка має можливість організовувати колектив, це означає не тільки розподіляти завдання, поводити себе авторитарно та вимагати досконалості від працівників. Звичайно, це не про лідера, особливо коли мається на увазі медичний процес. Під час роботи медичних працівників важливо враховувати специфіку роботи. Медики постійно працюють на благо суспільства, намагаються покращувати свої навички та знання, використовуючи нові методики та технології. Однак у колективі завжди повинна бути така особистість, до якої можна звернутися по допомогу, почути об'єктивну оцінку, порадитися з приводу методів лікування. Це повинна бути досвідчена особистість, яку поважає колектив.

Лідер – це найавторитетніша особистість в будь-якому колективі, вважає О. Слюсаренко. На її думку, лідер завдяки своїм особистим якостям відіграє головну роль у більшості ситуацій, які можуть відбуватися в колективі, саме він несе відповідальність за прийняття рішення в колективі [2, с. 245].

Аналізуючи поняття «лідерство», важливо згадати про основи менеджменту. Зазначимо, що лідер може бути відповідальним за колектив. Однак існують різні обставини, і робота кожного важлива, а перекладати всю відповідальність за результат на одну особистість вважаємо неправильним. Упевнені, що справжній лідер зможе організувати колектив так, щоб усі учасники виконували свої функціональні обов'язки з розумінням, що від їх роботи залежить кінцевий результат. Зазначимо, що негативно може вплинути розуміння колег, що лідер є відповідальним за все. Наприклад, серед медиків робота кожного є важливою. Починаючи з молодших спеціалістів, які роблять аналізи, ін'єкції, тобто піклуються за пацієнтів щодня. Від того, як зібрано анамнез лікарем, який перший співпрацював з пацієнтом, залежить подальше доцільне лікування. На жаль, не завжди можна уникнути помилок у роботі, помилки в медицині є фатальними, тому для ефективної колаборації медиків слід урахувувати, що від того, як одна людина виконує свою роботу, залежить робота інших, а отже, результат загалом.

Лідер визначається як професіонал, особистість, яка має спроможність впливати на соціальні групи чи окремі індивіди. Він користується великим авторитетом та повагою за свої результати, інтелектуальні здібності чи фахові якості [1, с. 12].

Упевнені, що лідерство досягається титанічною роботою над собою, своїми вміннями, професійною кваліфікацією. Однак, як відомо, може існувати як офіційний, так і неофіційний лідери. Лідер-керівник може бути лише по факту головним серед колег, лідер неофіційний – це та особистість, яку поважають у колективі, з якою радяться, думка якої є важливою для прийняття правильного рішення.

Лідерські якості визначаються за успіхом трудового процесу. Часто їх пов'язують з роботою керівника та його вмінням організовувати трудовий процес. Л. Сергєєва аналізує роботу лідерів і характеризує їх як професіоналів, які вміють упорядковувати роботу інших. У свою чергу, працівники виконують її чесно та наполегливо [1, с. 12–13].

Уважаємо, що успіх колективу – це суспільні зусилля всіх. Від того, як організована робота та розподілені функціональні обов'язки, залежить і результат загалом. Однак слід пам'ятати і про індивідуальні досягнення, які можуть бути успішною реалізацією особистості як професіонала, так і сприйнятливою атмосферою для розвитку кожної окремої індивідуальності в колективі.

За визначенням Б. Головешка, лідерство – це внутрішній стан особистості, яка спрямована на досягнення успіху, вмотивована та веде активний спосіб життя, впевнена у своїх діях та рішеннях [3, с. 33].

Впевнені, що вмотивованість в будь-якій роботі – це запорука позитивної роботи, ефективної співпраці та здорової атмосфери в колективі. Медичний працівник повинен бути позитивно налаштованим на робочий процес. Постійна взаємодія з людьми, комунікація з пацієнтами доводять необхідність внутрішньої гармонії особистості та її професійного налаштування на досягання успіху.

Виклад основного матеріалу. Існує дві основоположні функції лідера – інтегративна та цілеспрямовувальна. Учений Б. Головешко визначає поняття «лідер» як член групи, який своїми діями інтегрує та цілеспрямовує її. У свою чергу, під лідерськими якостями автор розуміє індивідуально-особистісні та соціально-психологічні якості особистості, що дозволяють їй виконувати роль лідера в групі [3, с. 69].

Можемо зазначити, що лідер не повинен бути осторонь своєї команди, він повинен бути частиною команди, легко вписуватись в атмосферу колективу, максимально докладати зусиль для покращення внутрішньої атмосфери та інтегрувати в різні сфери розвитку його команди. Цілеспрямовувальна функція – це основні цілі та завдання, які ставить лідер своїм колегам, але до того, як він їх озвучує та розподіляє, він повинен чітко спланувати, як ці завдання можна реалізувати та хто краще впорається з ними.

Отже, як бачимо, поняття «лідерства» завжди пов'язано з сильною та амбітною людиною, якій під силу організувати роботу інших. Насправді, інколи ототожнюють поняття «лідерство» та «керування». Вони абсолютно різні. Поняття «керування» визначається як виконання доручень, які надаються підлеглим зі встановленим терміном його виконання. Лідерство – це зовсім інша форма роботи з людьми. Насамперед лідер не обов'язково може бути керівником, це особистість, якій притаманні професійні знання та організаторські вміння. Лідер може впливати на прийняття рішень, уміє чітко доносити свою точку зору до оточуючих, а головне, його думка є важливою для його колег. Визначаємо поняття «лідер» як особистість, яка має набір професійних якостей, внутрішніх мотивів та набір внутрішніх особливостей, які допомагають йому відчувати впевненість, амбітність та бажання до реалізації себе та своєї команди.

На нашу думку, лідерство – це організація членів однієї команди для гармонійної роботи, виконання поставлених завдань та досягнення цілей. Лідерство є невід'ємною частиною будь-якого колективу. Лідерство в медичному колективі – це організація учасників медичного процесу для вдосконалення своєї роботи, планування перспективних та фактичних цілей, подолання проблем для вдосконалення лікувального процесу. Формування лідерських якостей студента-медика полягає у виробленні комплексу професійних якостей, внутрішніх мотивів, інтелектуальних здібностей та зовнішніх аспектів діяльності медика, які базуються на відповідальності, впевненості та постійному бажанні вдосконалення та розвитку.

Стабілізація лідера завжди пов'язана з теоріями, які описують та характеризують лідера з різних ситуацій.

1. «Теорія рис», або харизматична теорія. Означена теорія походить від слова «харизма», виходить з німецької психології ХХ – початку ХХІ століття. Харизматична теорія пов'язана з природженою якістю лідера. За цією теорією, лідером може стати людина, яка має набір особистісних якостей або певних психологічних особливостей. Харизматичний лідер розглядається як суб'єкт, який може перебудувати колектив та запропонувати позитивне бачення світу. Лідер-харизматик завжди прагне змінити світ, покращити ситуацію та дбає про зміцнення пріоритетів. Він пропонує своє власне бачення цінностей, а найголовніше, може пожертвувати собою для ідеї, цілей та мрій [3, с. 65].

Зазначимо, що харизматичні лідери часто є в медичних колективах. Вони відповідальні та дбають про свій колектив. Лідер-харизматик цікавий колективу, він імпульсивний, емоційний та легко йде на контакт. Однак якщо харизматик щось задумав, то він буде йти до кінця. У формуванні особистості студента-медика слід обов'язково звертати увагу на його риси характеру, не кожний лідер може бути харизматичним. Особистість повинна бути цікавою та мати харизму. Звичайно, це є внутрішньою особливістю, яка притаманна лише обраним.

2. Ситуаційна теорія лідерства – це теорія, яка означає, що лідерами можуть ставати не за рахунок особистісних якостей, а за допомогою певних ситуацій. Саме від ситуації особистість стає сильнішою та проявляються її лідерські якості. На становлення лідера можуть вплинути: посада (лідер, який має більше повноважень, може бути більш упевненим та готовий вести за собою), завдання (від поставлених завдань, які

повинен вирішувати лідер, він стає відповідальним, а їх досягнення впливає на самооцінку особистості) та взаємовідносин (людина, ставши лідером, зовсім по-іншому будує свої відносини з оточуючими) [3, с. 65].

Зазначимо, що найкраще демонструє ситуаційну теорію лідерства у формуванні особистості студента-медика період проходження інтернатури. Інтернатура – це період, коли студенти повноцінно працюють у відділеннях, вчать взаємодіяти з колегами, набувати навички самостійності, відповідальності, уважності, тренують свої комунікативні вміння та навички взаємопідтримки, співпраці та командного духу. Протягом навчання всі вищезазначені якості є зрозумілими, але на практиці вони стають невід’ємною частиною медика. Одним із випадків ситуаційного лідерства є участь медиків у олімпіадах та конференціях. Студенти беруть участь у конкурсах та олімпіадах, в яких обов’язковою умовою є знання, впевненість, умотивованість та велике бажання перемогти. Конкурси допомагають студентам відчути дух конкуренції та досягнення перемоги, що і є показниками лідерства.

3. Системна теорія лідерства – це процес організації відносин, під час якої відбувається організація міжособистісних відносин. Лідер управляє цим процесом. У зв’язку з розвитком організації він зміцнює свої позиції, це пов’язано з зовнішніми проявами своєї діяльності та внутрішніми амбіціями особистості [3, с. 66–67].

Системна теорія лідерства чітко структурує ієрархію взаємовідносин лідера з його колегами. Відносини лідера та його колег залежать від багатьох чинників. Найголовніше, вважаємо, це внутрішня атмосфера в колективі. Дуже велику роль в організації міжособистісних стосунків відіграє ставлення лідера до колективу. Якщо він ставить себе вище за інших і постійно дає це зрозуміти, то ставлення до нього буде недовірливими. Колектив повинен відчувати підтримку, розуміння того, що лідер є один з них, але за допомогою плідної праці та професійних якостей досяг успіху і є вищим за своїми результатами та вміннями. Це і повинно бути мотивацією для колег, а отже, він буде мати велику повагу та авторитет у колективі. Один із таких прикладів можемо спостерігати в студентських групах. Студенти медичних навчальних закладів – амбітні особистості, які прагнуть мати гарні успіхи, навчатися та вдосконалюватись. Одну із ситуацій прояву лідерських якостей можемо помітити під час вибору старости групи. Обрати старосту можуть група або студенти. По-перше, обирають студента, який є відповідальним, активним та добре навчається. По-друге, він завжди готовий до відповідальності, під час навчання староста постійно отримує доручення, стежить за змінами в розкладі, відвідує старостати, інформує групу про нововведення та є з’єднувальною ланкою між викладачами та студентами. По-третє, староста є авторитетним для студентів, вони можуть порадитися з ним. Якщо в групі склалися дружні відносини, то староста буде об’єднувати всіх для досягнення спільних результатів та покращення загального рейтингу групи.

До основних стилів лідерства відносять: демократичний, авторитарний та ліберальний. Демократичний стиль характеризується обговоренням з членами групи діяльності їхньої команди. У групі чітко розподіляються всі права та обов’язки між членами команди абсолютно рівно. Лідер ставиться до всіх однаково [4, с. 30].

Звичайно, демократичний стиль повинен існувати в медичному колективі, а його впровадження повинно починатися ще зі студентських груп. Починаючи з другого–третього курсів, студенти вчать клінічні дисципліни, відвідують лікарні, проходять практику в медичних закладах. Усе це є основою формування їхніх знань, професійних умінь і навичок. Однак важливо зазначити, що формування особистості – це не тільки тренування його професійних навичок та умінь, викладачі обов’язково повинні працювати над удосконаленням внутрішнього світу студентів, їх цінностями, рисами їх характеру, формуванням почуття відповідальності, уважності, дбайливості та чесності. Важливу роль у підготовці медиків відіграє лідерство. Уважаємо, що за допомогою основ лідерства студенти стають більш упевненими, самостійними та розуміють, що саме вони відповідають за свої дії, слова та рішення. Одна із форм підготовки студентів до лідерства – це робота в групі. Студенти розподіляють завдання, обговорюють можливі недоліки та перспективні результати. Головна мета – це організація групи, командне обговорення, врахування всіх переваг та недоліків. Однак це не означає, що лідер у колективі може бути один. Робота медичних працівників доводить необхідність формування навичок лідерства у кожного студента, що дозволить медикам у майбутньому організувати лікувальний процес, дбати про пацієнта, брати на себе відповідальність за його лікування. Пацієнт повинен відчувати підтримку та те, що на лікаря можна покладатися.

Авторитарний стиль пов’язаний з тим, що лідер приймає всі рішення одноосібно. Усі рішення за лідером, він розподіляє завдання, обов’язки та побажання [4, с. 30]. Уважаємо, що авторитарний стиль у медичному колективі може існувати частково, не в повному обсязі. Якщо лідер приймає рішення одноосібно і не радиться з колегами, то це свідчить про неготовність його до співпраці зі своїми колегами. Це означає, що стосунки в колективі збудовані на недовірі та абсолютному ігноруванні думки інших. Чи може справжній лідер так себе поводити? Звичайний керівник може, однак лідер повинен бути готовим до

саморозвитку та самовдосконалення, чути думку оточуючих та виважено приймати рішення. Доречно використання авторитарного стилю можемо простежувати у чіткому регламентуванні роботи медиків, організації робочого процесу, безперечному слідуванні своїм обов'язкам та виконанні розпоряджень адміністрації медичного закладу.

Ліберальний стиль характерний тим, що лідер надає максимальну свободу своїй команді. У зв'язку з цим можуть виникати суперечності. Лідер не є відповідальним за результат, він намагається зробити відповідальними своїх підлеглих [4, с. 30–31].

Звісно, що для отримання нових надбань працівникам важливо давати можливість проявляти себе, у зв'язку з цим доречним є використання ліберального стилю. Цей стиль можна розглядати для організації медичного процесу, коли йдеться про нові винаходи та пошук нових методик лікування. Медики повинні мати можливість удосконалюватись, шукати нові форми та методи роботи. Звичайно, застосування ліберального стилю може мати суперечності. Однак при цьому можуть народжуватися нові ідеї, прийматися нові рішення та обговорюватись переваги та недоліки наявних методик та засобів лікування. Уважаємо, що найкраще у лідерстві як основі формування особистості студента-медика – це залучення всіх трьох стилів, але у різних ситуаціях та для вирішення будь-яких завдань.

Як зазначає Л. Бондарчук, лідерство будується за такими рисами, які відрізняють сучасного лідера від просто керівника, а саме: лідер повинен бути інноватором, застосовувати нові технології, ідеї, думки для отримання найкращих результатів; мотиватором, тобто спонукати своїх колег до роботи, результатів та досягнень; ентузіастом, бачити перспективи та перетворювати недоліки на переваги; бути емоційно активним та використовувати свою інтуїцію для досягнення результатів; приймати рішення та бути готовим до відповідальних кроків; мати повагу в колективі [5, с. 664].

Отже, погодимося з автором, що справжній лідер – це не просто керівник, а сильна особистість усередині та дієва зовні. Упевнені, що майбутній медик повинен володіти набором таких якостей, які допоможуть йому бути успішним у професії. По-перше, це швидко вчитися, виконувати роботу над своїми помилками, щоб у подальшому не вирішувати одні й ті самі ситуації, а рухатися вперед. По-друге, постійно вдосконалювати свої знання, відвідувати майстер-класи, читати сучасні медичні журнали, цікавитися інноваціями, які є актуальними у XXI столітті, та ті, що будуть ще дивувати весь світ. По-третє, важливим фактором є набір особистісних якостей. Вважаємо, що медик не повинен бути песимістом. Якщо лікар не є позитивно налаштованим, то його пацієнти просто втрачають з ним час. Віра у свої сили, добро та перемогу є важливими показниками сучасного лідера. Упевнені, що емоційна людина – більш чутлива, однак не можна забувати, що медики повинні бути стриманими і готовими до різних ситуацій. Звичайно, реакція на складні випадки чи конфліктні ситуації повинна бути стриманою. Щоб не відбувалося лікар повинен не втрачати витримки. Лікар повинен бути готовим до постійного вибору, від якого залежить життя та здоров'я його пацієнтів. Важливим аспектом є авторитет. Якщо лікаря поважають його колеги та пацієнти, то самооцінка медика буде підвищуватись.

Існує чотири групи якостей лідера, які характеризують його як особистість (за О. Романовським):

- когнітивно-емоційні якості: когнітивний, емоційний та соціальний інтелект особистості;
- морально-вольові якості: рівень морального розвитку, спрямованість на успіх, цінності особистості;
- соціально-комунікативні якості: комунікативні та організаційні здібності, емпатія, вміння налагоджувати взаєморозуміння, відкритість новому соціальному досвіду;
- індивідуально-парадоксальні якості: набір індивідуальних якостей та особливостей [6, с. 7–8].

Особистість студента-медика повинна базуватися на когнітивній складовій передусім. Лідера виділяють такі якості, як інтуїція та націленість на успіх. Майбутній медик повинен чітко прогнозувати всі «за» і «проти» його рішень. До важливих складових лідера також віднесемо відкритість. Особистість повинна бути готовою до взаємодії з людьми різного соціального стану, інших національностей, носіїв абсолютного відмінних від нього ментальностей та людей, які можуть викликати абсолютно неприємні емоції. Лікар повинен сприймати людей з повагою та розумінням, поважливо ставитися до кожного, незважаючи на соціальний статус. Упевнені, що індивідуальні особливості є візитною карткою кожної людини, це і відрізняє нас один від одного. Звичайно, індивідуальність – це показник особистості, яка має свій власний стиль, чітке уявлення про свої цілі та бажання, відкрита до соціуму та всього, що змінює наш світ (інновації, технології, нові виміри), готовність до експериментів та зовсім іншого бачення світу.

Велику увагу слід приділити комунікативним навичкам у процесі формування лідера. Комунікативна культура є важливим показником людини, яка розвивається та для якої є важлива думка оточуючих. Комунікативна майстерність – це сформовані комунікативні навички, ціннісні орієнтації, професійні знання та вміння, які людина реалізує на практиці. Комунікативна майстерність відрізняє лідера від просто адміністратора, який дбає про свою культуру та ставиться виважено до кожного сказаного слова.

Звернемо особливу увагу на недоліки лідерів, адже кожній особистості притаманні помилки. Один із недоліків лідерів – це постійний акцент на перемозі та конкуренції. Особливо можна помітити такі недоліки в студентів. Студенти-медики вчаться за кредитно-модульною системою і для отримання балів, вони готуються до практичних занять, виступають на семінарах, пишуть тести на кожному занятті, однак, якщо лідер отримав нижчий бал, ніж його однокурсник, це може бути складною психологічною перешкодою для його нормального сприйняття дійсності. Звичайно, одним із недоліків лідерів може бути акцент на їхній думці й повне або часткове ігнорування точки зору колег. Ще одна із проблем пов'язана із залученням авторитарного стилю в роботі, коли лідер забуває радитися з колегами або просто вважає непотрібним. Ситуативний лідер не може сприймати свої підвищення як звичайний робочий процес. Для цього потрібен час. Інколи він починає зверхньо ставитися до своїх колег, а це негативно позначається на атмосфері колективу.

Для уникнення вищезазначених недоліків звернемося до методів навчання, які допоможуть у формуванні лідерських навичок. Л. Кайдалова рекомендує застосування інтерактивної моделі навчання, яка впливає на розвиток самостійності, вмінь працювати в команді, колективного духу та взаємодії. Учена рекомендує метод проектів як один із методів, який дозволяє самостійно здобувати знання, планувати й виконувати професійні завдання. Важливо звернути увагу на метод ролівої гри, що дозволяє моделювати ситуацію майбутньої професії, занурившись у взаємовідносини між учасниками гри. Також учена робить акцент на тренінгах, що дозволяє суттєво покращувати професійні навички та вміння [7, с. 36].

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що лідерство – це невід'ємна частина розвитку студента медичних закладів освіти. Лідерство в медицині розглядаємо як організацію учасників медичного процесу для вдосконалення своєї роботи, планування перспективних та фактичних цілей, подолання проблем для вдосконалення лікувального процесу.

Існують три основні теорії формування лідерства: харизматична теорія, або «теорія рис», ситуаційна теорія та системна. На нашу думку, всі ці теорії допомагають зрозуміти особистість лідера та охарактеризувати її таким чином: харизматичний лідер є відповідальним та уважно ставиться до свого колективу; ситуаційний лідер формується за рахунок певних ситуацій, які впливають на його становлення; системна теорія лідерства – це процес організації відносин, під час якої відбувається організація міжособистісних відносин.

До основних стилів лідерства відносять: демократичний, авторитарний та ліберальний. Демократичний стиль характеризується обговоренням з членами групи діяльності колективу. Авторитарний стиль пов'язаний з тим, що лідер приймає всі рішення одноосібно. Ліберальний стиль характерний тим, що лідер надає максимальну свободу своїй команді. Уважаємо, що найкращим способом формування особистості є залучення всіх трьох стилів. Гармонійне поєднання стилів є ефективним у роботі з різними студентами (інтравертами або екстравертами). Залучення елементів вищезазначених стилів допоможе уникнути непорозуміння з колегами, а головне, збільшить ефективність будь-якої діяльності. До основних принципів формування лідерів відносимо: когнітивність, умотивованість, позитивність, стабільність емоційного стану, відповідальність, безконфліктність та авторитетність серед колег.

Характеристики лідерства – це когнітивний аспект, ціннісні особливості та комунікативна культура. Вважаємо, що сучасні форми роботи та засоби вже є нормою роботи з молоддю. Зазначимо, що такі методи, як «наставник на хвилину», проекти, роліві ігри, ситуаційні завдання та майстер-класи є ефективними для формування сучасних лідерів. Упевнені, що постійна робота над собою, вдосконалення своїх внутрішніх якостей, щирість, відкритість та навчання протягом життя повинні бути основами формування сучасної особистості студента-медика. У подальшому плануємо досліджувати організаційну теорію в медичному колективі.

Список використаної літератури

1. Сергеева Л. М., Кондратьева В. П., Хромей М. Я. Лідерство: посібник. Івано-Франківськ, 2015. 296 с.
2. Слюсаренко О. О. Поняття «лідер» і «лідерство» в сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. № 2 (39). С. 244–246.
3. Філатова Л. С., Новохацька Л. С. Теоретичні аспекти теорій лідерства крізь призму ефективного лідерства. *Підприємництво. Менеджмент. Маркетинг. Логістика*. 2014. № 3 (13). С. 64–69.
4. Головешко Б. Р. Педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх фахівців з адміністративного менеджменту у вищому навчальному закладі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2017. 294 с.
5. Бондарчук Л. В., Крамаренко К. В., Рудик Т. О. Теоретичне дослідження понять «лідерства» та «керівництва»: сутність та особливості. *Молодий вчений*. 2016. № 12 (39). С. 664–667.
6. Романовський О. Г., Пономарьов О. С., Гура Т. В., Книш А. Е., Бондаренко В. В. *Психологія управлінської діяльності лідера*: навч. посібник. Харків, 2017. 100 с.
7. Кайдалова Л., Шокіна Н., Альохіна Н. Формування лідерських якостей студентів на основі інноваційних методів навчання. *East European Scientific Journal*. 2016. № 7. С. 34–37.

LEADERSHIP AS A BASIS OF FORMING MEDICAL STUDENT'S IDENTITY

Kozachenko Yuliia

candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the department of foreign languages
Sumy state university

Introduction. Leadership is one of the most important forms of person's development. Today's changes lead to continuous improvement of educational services. Students are a special group of people, on which one can evaluate society as a whole. Youth is a reflection of all the processes that take place in the country, how society cares about development and what it does, eventually it can be seen. Such things influence on the development of the youth: family, education, school (or other educational institutions), environment, economic and social conditions of society. However, much depends on the personality. For example, the perception of problems for a person is completely different. For some people, problems can be depleted, and others, on the contrary, become much stronger and more motivated. In modern conditions, we believe that the issue of leadership plays an important role in the formation of the individual.

The purpose of the article is to characterize the basic principles of forming leadership qualities and indicate the basic strategies, methods, forms and means of forming a leader.

The methods of the article are psychological and educational literature analysis, induction and deduction, system approach, theoretical and empirical methods.

The results of the item are: definition of the concepts "leader", "leadership" and "leadership qualities", determination of the leadership theories, research of the latest Ukrainian and foreign publications on the basics of forming the leadership qualities of medical students. The main strategies, methods, forms, principles, means of forming leaders are investigated and the basic tips for forming leadership qualities are defined.

The originality of the article consists in the development of tips for forming leadership qualities of medical students and definition of the foundations leadership forming of a medical student.

Conclusion. Forming leadership qualities of a medical student is a combination of professional qualities, internal motives and external aspects of the physician's activity, based on responsibility, confidence and constant desire for improvement and development.

Keywords: leader, leadership, student, medical worker, qualities, formation, personality.

References

1. Serheieva L.M., V.P. Kondratieva & M.Ia. Khromei (2015). *Liderstvo*. Ivano-Frankivsk: Lileia NV [in Ukrainian].
2. Sliusarenko O.O. (2016). Poniattia «lider» i «liderstvo» v suchasni naukovi literature. *Scientific herald of Uzhgorod University*, 2 (39), 244 – 246 [in Ukrainian].
3. Filatova L.S. & Novokhatska L.V. (2014). Teoretychni aspekty teorii liderstva kriz pryzmu efektyvnoho liderstva Pidpriemnytstvo. *Management. Marketing. Logistics*, 3 (13), 64 – 69 [in Ukrainian].
4. Holoveshko B.R. (2017). *Pedahohichni umovy formuvannia liderkykh yakosti u maibutnikh fakhivtsiv z administratyvnoho menedzhmentu u vyshchomu navchalnomu zakladi*. (Dysertatsiia kandydata pedahohichnykh nauk). Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, Kharkiv [in Ukrainian].
5. Bondarchuk L.V., Kramarenko K.V., Bondarchuk L.V. & Rudyk T.O. (2016). Teoretychne doslidzhennia poniat «liderstva» ta «kerivnytstva»: sutnist ta osoblyvosti. *Young scientist*, 12 (39), 664 – 667 [in Ukrainian].
6. Romanovskyi O.H., Ponomarov O.S., Hura T.V., Knysh A.E. & Bondarenko V.V. (2017). *Psykhoholohiia upravlinskoj diialnosti lidera : Navchalnyi posibnyk*. Kharkiv: Kharkivskiy politekhnichnyi instytut [in Ukrainian].
7. Kaidalova L., Shchokina N. & Alokhhina N. (2016). Formuvannia liderkykh yakosti studentiv na osnovi innovatsiinykh metodiv navchannia. *East European Scientific Journal*, 7, 34 – 37 [in Ukrainian].

ЛИДЕРСТВО КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА-МЕДИКА

Козаченко Юлия Сергеевна

кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры иностранных языков
Сумской государственной университет

В статье определены актуальные вопросы современного украинского образования. Выявлено, что к основным проблемам подготовки медиков относятся вопросы лидерства. Охарактеризованы понятия «лидерство», «лидерские качества» и «лидер». Указано, что лидерство – это основа формирования личности любого медицинского работника. Охарактеризованы теории формирования лидерства. Определены основные характеристики лидеров как важных субъектов профессиональной сферы. Исследованы последние украинские и зарубежные публикации по основам формирования лидерских качеств среди студентов. Указаны основополагающие принципы формирования лидерских качеств. Охарактеризованы основные стратегии, методы, формы и средства формирования лидера. Выявлены определенные недостатки в работе лидеров. Поданы основные советы по формированию лидерских качеств.

Ключевые слова: лидер, лидерство, студент-медик, качества, формирование, личность.

Отримано редакцією 07.03.2019 р.